

Prameny právní úpravy zahraničního obchodu v ČR

Seznam relevantních předpisů se stručnou charakteristikou

1. Obecná regulace zahraničního obchodu

Zák. č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při dovozu a vývozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů.

Jde o zákon obecně regulující zahraniční obchod se zbožím. Zákon je rozdělen do dvou částí. První upravuje, jaká opatření lze přijímat při regulaci zahraničního obchodu (§ 3 zákona), jakož i režim jejich přijímání. V § 6 zákona jsou uvedeny základní podmínky, bez nichž nelze žádná opatření přijmout – jde vesměs o výraz ochranné působnosti státu ve vztahu k tuzemským subjektům.

Pokud jde o přijímaná opatření, jde jednak o opatření ochranná (množstevní omezení dovozu nebo vývozu, jejich zákaz, úpravy cel nebo celních sazeb, dovozní přírážka, dovozní depozitum, omezení nebo zákaz tranzitu), a o jiná opatření (sledování vývozu nebo dovozu, úprava dovozních nebo vývozních podmínek ovlivňujících obchod s příslušným státem).

Tato opatření mohou být přijímána jen v nezbytně nutném rozsahu a na nezbytně nutnou dobu (§ 7 odst. 1), přičemž na jeden výrobek lze z jednoho důvodu použít jen jedno opatření (§ 7 odst. 2).

Orgánem rozhodujícím o opatřeních je Ministerstvo průmyslu a obchodu. Na jeho rozhodování se nepoužije správní řád (§ 80)

Druhá část zákona upravuje licenční řízení, kdy na dovoz, vývoz či tranzit výrobků stanovených prováděcím předpisem – nařízením vlády č. 185/2000 Sb., je nutná licence. O udělení licence rozhoduje Ministerstvo průmyslu a obchodu, a to podle správního řádu, nestanoví-li zákon jinak.

Zákon rozlišuje 3 typy licencí (§ 67):

- licence automatická – povoluje vývoz nebo dovoz určitého množství výrobků, a slouží pouze ke sledování dovozu a vývozu. K jejímu udělení stačí splnění podmínek stanovených v § 68.
- licence neautomatická – povoluje dovoz nebo vývoz určitého množství výrobků, při zachování podmínek § 68, a dále pokud to není na škodu zájmům ČR uvedeným v § 74 odst. 2 a 3.
- licence bezpečnostní – povoluje dovoz nebo vývoz výrobků, kdy dispozice s nimi je z bezpečnostních či jiných zájmů ČR omezena.

O licenci může požádat pouze podnikající fyzická osoba s trvalým pobytem nebo právnická osoba se sídlem na území ČR, která provádí obchodní činnost.

2. Přepisy týkající se jednotlivých komodit

Zák. č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Zákon upravuje podmínky obchodu s vojenským materiálem. Stanoví, co se rozumí vojenským materiálem (§ 5), a který materiál nelze vůbec obchodovat (§ 4 – zbraně hromadného ničení – jaderné, chemické a biologické).

Obchodovat s vojenským materiálem lze jen na základě licence vydané Ministerstvem průmyslu a obchodu, vydané se souhlasem Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra (§ 6).

Podmínky vydání licence stanoví zákon jednak pokud jde o charakteristiku osob oprávněných žádat o licenci (§ 7-9), jednak pokud jde o obchody samotné.

Licenci vydanou dle tohoto zákona nelze zaměňovat s bezpečnostní licencí uvedenou výše.

Zák. č. 21/1997 Sb., o kontrole vývozu a dovozu zboží a technologií podléhajících mezinárodním kontrolním režimům. Tento předpis slouží k realizaci cílů mezinárodních institucí zaměřených na kontrolu strategického zboží, a na omezení šíření jaderných, chemických a biologických zbraní. Zákon je rozdělen do tří částí. V první části jsou definovány základní pojmy, a jsou stanoveny povinnosti dovozce a vývozce zboží, a to i po převodu vlastnictví ke zboží.

Druhá část reguluje samotné povolovací řízení, kdy udělovány jsou buď licence individuální (pro jednotlivou dodávku), licence individuální otevřená (pro opakované dodávky), a licence všeobecná (pro předem neurčenou osobu – je udělena vyhláškou, zájemce se registruje u ministerstva).

Zák. č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu zboží kulturní hodnoty. Zákon upravuje základní podmínky zahraničního obchodu s předměty kulturní hodnoty. Speciálními normami jsou dále zák. č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (§ 20), zák. č. 275/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy (§ 11), a zák. č. 97/1974 Sb., o archivnictví (§ 8).

3. Další specifické předpisy jsou např. **zák. č. 86/1995 Sb., o ochraně ozónové vrstvy Země**, který reguluje dispoziční s látkami schopnými narušit ozónovou vrstvu, a to i ve vztahu k zahraničí. Zák. č. 125/1997 Sb., o odpadech, upravuje i právní režim dovozu, vývozu a tranzitu odpadů, povolovací řízení a režim nebezpečných odpadů.
4. Zvláštním předpisem reagujícím na mezinárodní sankce vůči třetím zemím je **zák. č. 98/2000 Sb., o provádění mezinárodních sankcí k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti**. Zákon umožňuje vládě nařízením realizovat mezinárodní závazky ČR v této oblasti, pokud jde o sankce uvalené rozhodnutím Rady bezpečnosti OSN, nebo Rady Evropy. Před přijetím tohoto zákona mohly být sankce realizovány pouze zvláštním zákonem, což bylo značně komplikované.
5. Dále existuje celá řada předpisů, které sice neregulují přímo zahraniční obchod, ale dopadají na podnikání zahraničních osob v ČR. V nejobecnější rovině to jsou **Listina základních práv a svobod** (čl. 42, čl. 11 odst. 2), a **zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním**. Podnikání zahraničních osob upravuje zejména **zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník**, který v ust. § 21 – 26 stanovuje základní podmínky podnikání zahraničních osob v ČR. Zvláštní ustanovením je § 25, který vymezuje ochranu zahraničních investic v ČR. Určitá omezení volnosti podnikání cizinců stanoví jednak sám ObchZ, jednak zvláštní předpisy (obchod s vojenským materiálem apod.) Zahraniční osoba může v ČR podnikat jednak formou majetkové účasti (i výlučné) na české právnické osobě, přemístěním sídla zahraniční společnosti do ČR, nebo zřízením organizační složky cizí společnosti v ČR. Podnikat může v ČR i cizinec – fyzická osoba, kdy tento případ upravuje **zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání**, a to zejména v ust. § 5. Zákon stanoví pro podnikání zahraničních osob v zásadě národní režim, tedy nejsou nijak znevýhodněny oproti občanům ČR.
6. Na podnikání zahraničních osob v ČR, jakož i na úpravu zahraničního obchodu obecně, dopadá mnoho dalších norem, které jsou nad rámec tohoto výčtu. Jsou to jednak předpisy daňové a celní, dále mezinárodní úmluvy, které stanovují různá omezení zahraničního obchodu na ochranu vybraných zájmů, nebo naopak pomáhají unifikovat právní režim jednotlivých transakcí (kupní smlouva, mezinárodní přeprava apod.). Významným pramenem práva je i legislativa ES, která jednak stanovuje zásadu volného pohybu zboží služeb, osob a kapitálu, jednak dopadá i na konkrétní obchodní operace (mezinárodní obchodní zastoupení, přeshraniční fúze společností, apod.)